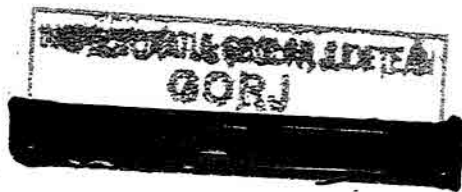

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

EDUCATION, SCHOLARSHIPS, APPRENTICESHIPS AND YOUTH
ENTREPRENEURSHIP PROGRAMME IN ROMANIA

FINANCED THROUGH THE EEA GRANTS 2014-2021

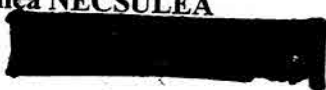
I am integrable, not negligible!

Promotor ISJ GORJ, Nr. 2021-EY-PMIP-0003

AVIZAT,

Responsabil proiect,

Angelica NECSULEA

AVIZAT,

Inspector Școlar General,

prof. dr. Marcela MREJERU

SUPPORT DE CURS

METODE ȘI TEHNICI INOVATOARE DE PREDARE A EDUCAȚIEI
PENTRU DEMOCRAȚIE ȘI DREPTURILE OMULUI

FORMATOR:

PROF. DUMITRESCU LILIANA MIHAELA

PARTEA TEORETICĂ: DE LA VALORILE SOCIALE LA COMPETENȚE SOCIALE

Elevii au nevoie de o înțelegere profundă a ceea ce înseamnă democrația și drepturile de care se bucură. Ei trebuie să știe care sunt documentele prin care aceste drepturi sunt consfințite și modul în care acestea pot fi protejate și exercitate. În calitate de cetățeni tineri, ei au nevoie să știe cum funcționează constituția țării lor ca sistem politic.

Tinerii cetățeni trebuie să învețe cum să participe la viața comunităților lor și cum să-și exercite drepturile de care se bucură: "valorile și practicile democratice trebuie să fie învățate și reînvățate pentru a răspunde provocărilor și cerințelor fiecărei generații. Pentru a deveni membri deplin și activi ai societății, cetățenii trebuie să se bucure de posibilitatea de a lucra împreună în interesul binelui comun; să respecte toate opiniile, chiar și pe cele divergente; să participe la procesul politic oficial; să cultive obiceiurile și valorile democrației și drepturilor omului în viața lor de zi cu zi și în orice activități. Ca urmare, cetățenii trebuie să se simtă membri utili în comunitățile lor, capabili să participe și să contribuie pe deplin la viața socială."

Elevii au nevoie de un mediu propice de învățare. Ei au nevoie de metode de predare și învățare care să le permită să își exercite drepturile esențiale, cum ar fi libertatea de gândire și de exprimare. De asemenea, au nevoie de oportunități de a participa la conducerea școlii, la exercitarea drepturilor omului și îndeplinirea responsabilităților lor. Ei se bazează pe profesori pentru a le oferi modele de respect reciproc, toleranță și soluționare pașnică a conflictelor.

În toate aceste privințe, democrația și drepturile omului servesc drept ghid pedagogic. Ideea de educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului nu este nouă. Educația civică sau educația pentru cetățenie activă sunt în prezent implementate în curriculumul școlar în diferite țări europene în moduri diferite. În principal, acest lucru a constat în informarea elevilor cu privire la sistemul politic – în principal constituția - din țara lor, folosind metode formale de instruire.

Modelul care stă la baza cetățeniei active a fost, prin urmare, unul pasiv și minimal. Cetățenia, pentru marea majoritate a oamenilor obișnuiți, înseamnă să se supună legii și să voteze în alegerile publice. Mediile juridice și culturale au decis asupra responsabilităților pe

care cetățenii unei țări le au. Unele țări au inclus și educația pentru drepturile omului în curriculum-ul lor școlar. Din ce în ce mai mult, educatorii din Europa devin conștienți de legătura dintre educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului. În ultimii ani, totuși, evenimentele și schimbările care au avut loc în Europa au contestat acest model de cetățenie.

Acestea includ:

- Conflictele etnice și naționalismul;
- Amenințările globale și insecuritatea;
- Dezvoltarea de noi tehnologii de informare și comunicare;
- Problemele de mediu;
- Mișcările de populație;
- Apariția unor noi forme de identitate colectivă anterior suprimate;
- Cererea pentru creșterea autonomiei personale și noi forme de egalitate;
- Slăbirea coeziunii sociale și a solidarității între oameni;
- Lipsa de încredere în instituțiile politice tradiționale, formele de guvernare și liderii politici;
- Creșterea interconectării și interdependenței din punct de vedere politic, economic și cultural la nivel regional și internațional.

În fața acestor provocări, a devenit evident că este necesară apariția unor noi tipuri de cetățeni: cetățeni care sunt nu numai informați și își înțeleg responsabilitățile lor oficiale ca cetățeni, dar care, de asemenea, sunt activi - capabili să contribuie în mod deliberat la viața comunității, țării și restului lumii, exprimându-și liber individualitatea și, în același timp, ajutând la rezolvarea problemelor. Exercițarea drepturilor omului - cum ar fi libertatea de gândire și de exprimare, participarea la alegeri - este, prin urmare, o sarcină dificilă pentru toți cetățenii, nu numai liderii politici. La orele de educație pentru drepturile omului, tinerii beneficiază de formare, precum și încurajarea de care au nevoie pentru a lua parte la dezbateri publice și de luare a deciziilor. Ca membri ai comunității școlare, elevii învață cum să ia parte

Într-o societate guvernată de principiile democrației și drepturilor omului. Indiferent de cât de veche este tradiția democratică într-o țară sau modul în care aceasta a fost dezvoltată, educația în spiritul democrației și înțelegerea drepturilor omului trebuie să fie dezvoltate în permanență pentru a răspunde provocărilor cu care fiecare generație se confruntă. Fiecare generație trebuie să fie educată în spiritul democrației, cunoașterii și respectării drepturilor omului. Existența unei democrații se bazează pe standardele și principiile drepturilor omului. Drepturile omului sunt, uneori, greșit înțelese ca fiind un sistem în care individul se bucură de libertate deplină. Drepturile omului recunosc drepturile și libertățile individuale care sunt inerente existenței umane. Cu toate acestea, aceste drepturi nu sunt absolute. Drepturile altora, trebuie, de asemenea, respectate, și, uneori, vor exista conflicte între drepturi. Într-o democrație veritabilă, libertatea oamenilor este asigurată, dar, de asemenea, sunt stabilite anumite limite absolut necesare. Într-o oră de educație pentru drepturile omului (EDO), de exemplu, are loc o discuție. Pentru a oferi tuturor elevilor posibilitatea de a-și exprima opiniile lor, timpul pentru vorbit este raționalizat, câteodată, poate, destul de strict. Din același motiv, timpul de vorbire este limitat în dezbaterile parlamentare sau la talk-showuri TV. Multe reguli din Codul rutier limitează libertatea de mișcare: limitele de viteză în oraș, necesitatea de a ne opri la culoarea roșie a semaforului, etc. În mod evident, aceste reguli sunt menite să protejeze viața și sănătatea oamenilor.

Democrația oferă mai multă libertate pentru oameni decât orice alt sistem de guvernare - cu condiția să existe un cadru instituțional funcțional și stabil. Pentru a funcționa bine, democrația se bazează pe un stat puternic care exercită statul de drept și care atinge un grad acceptabil de justiție. Un stat slab, sau fragilitatea statului de drept arată că un guvern nu este în măsură să impună și să asigure cadrul constituțional și respectarea legilor. Puterea unei democrații depinde de cetățenii ei, cu alte cuvinte contează enorm în ce măsură punctele forte ale democrațiilor sunt susținute, iar punctele slabe sunt ținute sub control.

Democrațiile depind de implicarea și susținerea activă a cetățenilor lor - o atitudine de loialitate și critica loială și constructivă; după cum spunea Winston Churchill (1947), "Democrația este cea mai rea formă de guvernământ, cu excepția tuturor celorlalte forme care au fost încercate din când în când." Atât în vechile, cât și în tinerele state democratice, orele de EDO contribuie decisiv la cultura politică în care democrațiile trebuie să fie înrădăcinate pentru a prospera și a supraviețui.

Școala– o micro democrație?

Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului înseamnă predarea despre și pentru democrație și drepturile omului în școală. Școala este concepută ca o micro-comunitate, o "societate embrionară", caracterizată prin reglementări formale și proceduri, procese de luare a deciziilor, precum și printr-o rețea de relații care influențează calitatea vieții de zi cu zi. Poate deci școala să fie considerată ca o democrație în miniatură? La o scurtă privire putem constata că școlile nu sunt state mici, în care au loc alegeri, profesorii nu se comportă precum guvernele, directorii nu seamănă cu președinții, etc. Elisabeth Backman și Bernard Trafford, directori în Suedia și Marea Britanie și autori ai manualului Consiliului European intitulat "Guvernarea democratică a școlilor", au explorat această problemă în profunzime. Școlile, spun ei, necesită atât management, cât și guvernare.

Managementul școlar este administrarea școlii - de exemplu, punerea în aplicare a cerințelor legale, financiare și curriculare. Relația dintre director și elevi este ierarhică, bazată pe instruire și ordine. Guvernarea școlii, pe de altă parte, reflectă dinamica schimbărilor sociale în societatea modernă. Școlile trebuie să interacționeze cu diferiți parteneri și părți interesate din afara școlii, pentru a răspunde la probleme și provocări care nu pot fi prevăzute. Aici, toți membrii comunității școlare, și în primul rând elevii, au un rol important de jucat. Membrii comunității trebuie să negocieze, să lucreze, să ia decizii împreună. Niciun partener nu are control complet asupra celuilalt.

Bäckman și Trafford propun patru domenii-cheie pentru o guvernare democratică în școală:

- guvernare, conducere și responsabilitate publică;
- educație centrată pe valori;
- cooperare, comunicare și implicare: competitivitate și auto-determinare școlară;
- disciplină

Bäckman și Trafford aplică trei criterii bazate pe cele trei principii de bază ale Consiliului European: cetățenie democratică și educație pentru drepturile omului pentru a măsura progresul în aceste domenii-cheie:

- drepturi și responsabilități;
- participarea activă;
- valorificarea diversității.

Bäckman și Trafford ofera un set detaliat de instrumente de predare și punere în aplicare a democrației și drepturilor omului în toată școala. Elevii experimentează participarea democratică în școală, dar școlile rămân instituții de învățământ; ele nu sunt transformate în mini-state, deși ele sunt mini-societăți.

Cetățenia activă se bazează pe competențe sociale

Pentru ca democrația să funcționeze, este nevoie de un anumit nivel de competență politică și socială din partea cetățenilor săi. În țările recent democratice sau în curs de democratizare, în care popoarele încep să învețe arta auto-guvernării, problema competenței cetățenești este, în mod evident, acută. Cu toate acestea, chiar și în țările în care instituțiile democratice au existat de mai multe generații, tot mai multe dovezi indică existența unor limite ale atitudinii cetățenești. Aceste limite sunt suficient de grave pentru a necesita o căutare sistematică a unor noi modalități de îmbunătățire a competențelor civice, despre care vom discuta mai jos. În cazul în care acestea se dovedesc viabile, ar putea fi folosite pentru a îmbunătăți nivelul de competență cetățenească nu numai în democrațiile mai vechi, dar, de asemenea, în țările democratice tinere, în care problema poate fi chiar mai acută.

Fiecare elev din fiecare școală, colegiu, universitate merită o educație de înaltă calitate, inclusiv o educație civică de înaltă calitate. Pregătirea tuturor elevilor - indiferent de proveniența lor sau de identitate, informarea lor, implicarea în vederea participării la viața civică și democratică sunt nu numai esențiale, ci, de asemenea, în concordanță cu obiectivele de îmbunătățire a rezultatelor elevilor. Toate acestea vin și în întâmpinarea dezideratelor de pregătire a studenților pentru carieră în secolul XXI. Nu este pus la îndoială faptul că instituțiile postliceale și școlile publice trebuie să pregătească elevii pentru piața globală competitivă a locurilor de muncă, sau că o educație de calitate reprezintă dezideratul principal

al unui învățământ de clasă mondială. Dar este o greșeală să presupunem că includerea educației civice și democratice în curriculumul școlar ar fi în detrimentul celorlalte discipline tradiționale, precum științele, tehnologia, ingineria și matematica. Tot mai multe dovezi indică faptul că învățarea civică de înaltă calitate și angajamentul democratic este o propunere câștigătoare 100% în educație. Învățarea civică facilitează însușirea nu numai a cunoștințelor civice, formarea unor competențe și atitudini dar, de asemenea, contribuie la formarea acelor "competențe specifice secolului XXI", pe care angajatorii le caută și este, de asemenea, asociată cu un climat școlar propice învățării și o rata mai mică a abandonului școlar.

Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului

“Educația pentru cetățenie democratică” se referă la educație, formare, diseminare, informare, practici și activități care urmăresc să îi pregătească și să îi încurajeze pe cursanți, prin dobândirea de cunoștințe, capacități și înțelegere și prin formarea de atitudini și comportamente, să își exercite și să apere drepturile lor democratice și responsabilități în societate, să aprecieze diversitatea și să joace un rol activ în viața democratică, în vederea promovării și apărării democrației și a statului de drept.

“Educația pentru drepturile omului” se referă la educație, formare, diseminare, informare, practici și activități care au ca scop, prin formarea la elevi/studenti a cunoștințelor, capacităților, atitudinilor și comportamentelor, să îi pregătească și să îi încurajeze să contribuie la construirea și apărarea unei culturi universale a drepturilor omului în societate, în vederea promovării și protejării drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului sunt strâns intercorelate și se sprijină reciproc. Acestea diferă mai degrabă din punct de vedere al focus-ului și al ariei de cuprindere, decât din punct de vedere al scopurilor și practicilor. Educația pentru cetățenie democratică se concentrează în primul rând asupra drepturilor, responsabilităților și participării active, în relație cu dimensiunea civică, politică, socială, economică, juridică și culturală a societății, în timp ce educația pentru drepturile omului are în vedere spectrul mai larg al drepturilor și libertăților fundamentale în fiecare aspect al vieții oamenilor.

Care este scopul educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului (ECD/EDO)?

Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului urmărește să ofere oamenilor cunoștințele, capacitățile și atitudinile care îi ajută să joace un rol activ în comunitate – fie aceasta locală, națională sau internațională. Îi ajută pe oameni să își cunoască drepturile, responsabilitățile și obligațiile și să își dea seama că pot avea influență și că pot face o schimbare.

Ce este ECD/EDO?

Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului nu se întâmplă numai în școală, în timpul lecțiilor despre cetățenie: ea acoperă toate formele educației, de la copii la adulți tineri din universități, la educația adulților, formarea profesională și dezvoltarea profesională continuă. Puteți găsi ECD/EDO în activitatea grupurilor de campanii și pe paginile de Internet dedicate copiilor. Nu este vorba numai despre a învăța să votezi. Este vorba despre a învăța cum să rezolvi probleme în familie, fără a recurge la violență. Este vorba despre a învăța cum să rezolvi problemele de pe terenul de joacă, în mod cinstit și cu sensibilitate. Este vorba despre vecini care se unesc pentru a păstra mediul curat și sigur.

De ce avem nevoie de ECD/EDO?

Cetățenia democratică este o abilitate, iar o abilitate se formează. Multe școli i-au învățat pe elevi despre structurile guvernamentale din trecut: nu prea multe i-au învățat cum ar fi putut să aibă un cuvânt de spus în societatea în care au trăit și de ce ar fi fost important. Termenul "democrație" vine din limba greacă, însemnând "al poporului". Cu toate acestea, studiile arată că, în Europa, mulți oameni se distanțează de sistemele lor politice. Nu au încredere în politicieni, sunt confuzi cu privire la instituțiile politice și sceptici cu privire la importanța votului.

Cum îi ajută pe tineri?

Poate copiii și tinerii nu au vârsta necesară pentru a vota la alegeri sau pentru a fi membri în juriu, însă au și ei drepturi și îndatoriri și sunt îndreptățiți să aibă un cuvânt de spus. ECD/EDO le formează abilitățile necesare pentru viața de familie și viața socială, oferindu-le, în același timp, cunoștințe pentru viitor.

Dar pe adulți?

Mulți adulți și-au pierdut interesul pentru „politică”. Ele sunt dezamăgiți de partidele politice și au impresia că reprezentanții lor politici nu au nicio legătură cu ei și cu sentimentele lor. Cu toate acestea, mulți oameni sunt foarte interesați de lumea din jurul lor – campanii pentru spitalele locale, pentru mediu sau contra cruzimii față de animale, de exemplu. ECD/ EDO îi poate ajuta pe aceștia cum să acționeze pentru a obține influență în societate.

Mai există și alte obstacole care îi împiedică pe oameni să se exprime. Unele femei nu au șansa de a vota sau de a se implica în societate, deoarece provin din medii dominate de bărbați. Persoanele cu handicap și persoanele în vârstă pot avea dificultăți, deoarece le este mai greu să-și facă auzită vocea. ECD / EDO acționează atât pentru a le da încredere, cât și pentru a face restul societății să deschidă ochii și urechile.

Câteva gânduri despre democrație, drepturile omului și educație

“Dacă libertatea și egalitatea, așa cum cred unii, pot fi găsite în democrație, ele vor fi obținute cel mai bine atunci când ar fi posibil ca toate persoanele să participe la guvernare.” **Aristotel** (384 î.Hr. – 322 î.Hr.)

“Educația este cea mai puternică armă pe care o puteți folosi pentru a schimba lumea.” **Nelson Mandela**

“You have to be the change you want to see in the world.”

“To safeguard democracy the people must have a keen sense of independence, self-respect, and their oneness.”

“The spirit of democracy cannot be imposed from without. It has to come from within. In true democracy every man and woman is taught to think for himself or herself.” **Mahatma Gandhi**

“Votul este unul dintre puținele momente când boicotul în semn de protest face mai mult rău decât bine.” **Jane Auer**, *autoare americană*

“Lumea este un loc periculos, nu din cauza celor care fac rău, ci în cauza celor care privesc și nu fac nimic.” **Albert Einstein**

“Responsabilitatea nu le revine doar liderilor țărilor noastre ori celor aleși sau numiți să facă ceva anume. Ea revine fiecăruia dintre noi. Pacea, de exemplu, începe în fiecare dintre noi. Când avem pace interioară, putem trăi în pace și cu cei din jurul nostru.” **Dalai Lama**

Aspecte ale cetățeniei

Cetățenia democratică nu se limitează la statutul legal de a fi cetățean și la dreptul de vot pe care acest statut îl conferă. Include toate aspectele vieții într-o societate democratică. Astfel, cetățenia democratică este legată de o gamă largă de teme, cum ar fi dezvoltarea durabilă, participarea în societate a persoanelor cu dizabilități, egalitatea de gen, prevenirea terorismului și multe altele.

PARTEA PRACTICĂ

Unitatea de învățare: De ce trebuie să respectăm regulile?

A Planul unității

	Întrebări-cheie/Teme principale	Sarcini-cheie	Resurse
Pregătire	Elevii strâng informații referitoare la o situație în care o regulă a școlii a fost încălcată și s-au luat măsuri pentru impunerea normelor.	Lucru individual: strângerea de informații	Fișă standardizată
Lecția 1	Un elev într-o situație dificilă (studiu de caz)	Lucru în grup: analiză de caz	Formular pentru studiu de caz
Lecția 2	De ce școala are reguli?	Lucru în grup: examinarea regulamentului școlar din perspectiva drepturilor copilului	Flipchart și fișă de lucru: „De ce școala are reguli?” Copii ale regulamentului școlii
Lecția 3	Unde avem nevoie de reguli?	Lucru în grup: Cine „inventează” și cine pune în practică regulile neoficiale?	Fișă de lucru: Care sunt regulile pe care ar trebui să le respectăm în cursul zilei?
Lecția 4	Cine ar trebui să stabilească legile?	Lucru în grup: Ce reguli ne garantează	

	(Reguli pentru stabilirea legilor)	că legile sunt corecte?	
Extindere	Discuție ulterioară cu directorul școlii sau cu consilierul școlar		

B Context și obiective

Un principiu important ce se regăsește în toate unitățile de învățare despre drepturile copilului este „să învățăm din experiență – să învățăm din exemple”. Acesta se aplică și regulilor de la școală și legilor de la nivelul comunității politice. Școala este viață – poate fi văzută ca o imagine miniaturizată a societății. Regulamentul școlar are același scop precum legile într-o comunitate politică, adică să servească comunității și să protejeze drepturile omului.

Examineate îndeaproape, paralele cât și diferențe între regulile școlare și legilor de la nivelul comunității politice devin evidente:

Asemănări între școală și comunitatea politică:

- Nici o comunitate nu poate supraviețui în absența unui acord între membrii ei de a respecta legile.
- Legile îi protejează pe cei slabi/ vulnerabili. Legile sunt instrumentele care pun în practică drepturile omului și ale copilului.
- Legile trebuie puse în aplicare de către autorități, dar acest lucru ar trebui să reprezinte excepția. Legile vor funcționa doar dacă sunt înțelese și apreciate în general. Prin urmare, legile trebuie să fie corecte.

Diferențe între școală și comunitatea politică:

- Să definești și să asiguri respectarea legilor este un exercițiu de putere. Puterea trebuie să fie controlată. Prin urmare, legile trebuie să adere la principiile drepturilor omului, iar puterea de a face legi și de a le pune în practică trebuie să fie împărțită și controlată într-o comunitate democratică. În cazul comunității politice, există reguli exacte în funcție de care se stabilește ce instituție este îndreptățită să emită o lege.
- În cadrul comunității școlare, responsabilitatea pentru definirea regulilor școlii și pentru punerea acestora în practică aparține directorului școlii și întregului personal. Cu toate acestea (la fel cum se întâmplă și cu legile din comunitate), regulile școlii ar trebui să fie deschise discuției în lumina drepturilor copilului, iar elevii trebuie să înțeleagă și să aprecieze nevoia de reguli la nivelul școlii.

Abordare didactică: Activitățile urmează un tipar de centre concentrice în expansiune. Activitatea 1 analizează exemplul concret al unei reguli a școlii care a fost pusă în aplicare după ce-a fost încălcată. Activitatea a doua se ocupă de problema scopului pe care-l au regulile școlii și oferă răspunsul că școala servește anumitor drepturi ale copilului, iar regulile școlii sunt niște instrumente importante pentru ca școala să funcționeze bine. Activitatea a treia trece de orizontul experienței școlare și analizează regulile din alte sfere ale vieții. În

sfârșit, activitatea a patra stabilește o legătură între reguli și legi și întreabă cine ar trebui să aibă puterea de a impune legi pe care noi toți să le respectăm.

C Întrebări cheie pentru reflecție în cadrul unității de învățare 9

Experimentarea drepturilor copilului	Cunoașterea drepturilor copilului	Aplicarea drepturilor copilului
Profesorul		
În ce mod au fost respectate principiile care stau la baza drepturilor copilului în clasă și în comunitatea școlară?	Ce știu elevii acum despre drepturile copilului?	Să învățăm cum să acționăm în afără școlii: Ce au învățat elevii pentru viața lor viitoare?
Elevii învață cum să facă față experienței de distribuție inegală a puterii. Își utilizează drepturile, dar constată că există limite cu privire la ceea ce pot ei face.	Drepturile copilului sunt o parte a legilor statului și, ca atare, sunt obligatorii pentru toată lumea. Cu toate acestea, nu au fost puse în practică pe deplin nicăieri în lume.	Pentru elevi, această experiență este importantă, deoarece îi va ajuta, ca cetățeni adulți într-o societate civilă, să facă față dificultăților de negociere sau înfrângerilor politice.
Elevii		
Cum am experimentat drepturile copilului în clasă?	Ce am învățat despre drepturile copilului?	Ce fel de măsuri sunt capabil să iau acum?
Am învățat să trec prin dificilul proces de a negocia drepturile și îndatoririle. Am învățat cum să fac față frustrării și înfrângerii.	Știu că drepturile și îndatoririle sunt ambele esențiale pentru a trăi laolaltă. Mai știu, de asemenea, că drepturile copilului sunt parte a acestui cadru.	Îmi discut drepturile și îndatoririle, folosindu-mă de cunoștințele mele. Pot negocia și discuta cu reprezentanții autorităților și pot să-mi prezint argumentele în fața lor, precum și să îi ascult.

Pregătirea lecției 1

Cu circa o săptămână înainte de prima lecție, profesorul le dă elevilor următoarea sarcină: să strângă informații despre un caz recent în care au fost încălcate regulile școlii, iar un elev a fost muștrat sau pedepsit (dacă este posibil, ar trebui să fie bazat pe un exemplu din școală sau din comunitate, diind premise și alte exemple). Elevii vor lua notițe și vor fi ghidați în acest sens de un set scurt de întrebări standardizate:

Lecția 1: Un elev într-o situație dificilă (studiu de caz)

Introducere (elevii sunt așezați la mese pentru activitate de grup): Câțiva elevi raportează informațiile colectate, referitoare la situația dată în runda plenară. Clasa va identifica problema care stă la baza situației respective și pe care trebuie să o studieze în profunzime (dacă este posibil, un caz din mediul lor social, astfel elevii înțeleg contextul și nu mai este necesar să învețe despre el).

Încălcarea regulilor școlii: întrebări cheie

1. Ce s-a întâmplat?
2. Cine este implicat?
3. Care este pedeapsa care a fost primită, dacă a existat?

Discuție: Clasa va identifica problema care stă la baza situației respective și la necesitatea de a se aplica regulamentul școlar. Profesorul îi invită pe elevi să-și comenteze cazul (după notițe inițiale, dacă este cazul). În funcție de caz, perspectivele lor pot fi contradictorii sau pot să cadă de acord (de exemplu, „A fost foarte bine că s-a făcut ceva” sau „Cred că această pedeapsă este incorectă/ mult prea dură”). Profesorul îi solicită unui elev să rezume opiniile colegilor sau le prezintă sintetic chiar el.

Rezumatul profesorului: dacă se merge mai în profunzime, atunci apar probleme destul de complexe, care necesită o examinare detaliată, pentru a înțelege corect cazul.

Profesorul oferă următoarea foaie de lucru care va fi folosită ca bază de discuții și de lucru pentru exemplul ales (în grupe de câte patru elevi).

Studiu de caz: Un elev din școala noastră, aflat într-o situație dificilă	
1. Ce s-a întâmplat?	
2. Cine a descoperit sau raportat cazul?	
3. Cine este implicat?	
4. Care este problema? (De ce a fost necesar să se ia măsuri, să se protejeze activitatea și viața școlară?)	
5. Care regulă (reguli) școlare se aplică în această situație?	
6. Ce pedeapsă i-a fost dată, dacă a existat vreo pedeapsă?	
7. Ce efect are pedeapsa asupra făptuitorului și asupra celorlalți elevi?	
8. ...	

Desigur, fișa de lucru poate fi modificată sau extinsă în plen, dacă este necesar.

Grupurile își aleg un purtător de cuvânt și alte posibile roluri (responsabili cu timpul etc.) Membrii grupului trebuie să împărtășească informațiile cu privire la caz, să le înregistreze pe fișe de lucru și să discute întrebările 4 și 7 în special, deoarece acestea conduc la nucleul cazului.

Restul lecției va fi alocată acestei sarcini: fiecare grup decide forma și conținutul răspunsurilor la întrebările 4 și 7 pe care purtătorul de cuvânt le va oferi colegilor în cadrul următoarei lecții.

Lecția 2: De ce școala are reguli? (durată: aprox. 1 ½ lecții)

Prezentări, apoi discuții ale sarcinii de lucru din lecția anterioară: purtătorii de cuvânt răspund la întrebările 4 și 7, iar după este purtată o discuție.

Stimul:

- Care sunt aspectele pentru care grupurile sunt de acord? Unde apar opinii diferite?

- Ce mi-a plăcut? Cu ce am fost de acord? Ce m-a deranjat? Ce mi s-a părut inacceptabil? De ce?

În general, elevii (susținuți de profesor) vor constata că: ne bucurăm cu toții de niște drepturi fundamentale și de niște drepturi civile care trebuie respectate, de asemenea, și în școală. Pentru a-i permite școlii să servească acestor drepturi, trebuie respectate anumite condiții. Profesorul sau elevii ar putea să rezume această idee după cum urmează: școala este locul în care se întâlnesc mai mulți oameni, tineri și mai în vârstă, pentru a lucra laolaltă. Astfel, este o organizație care are reguli, printre acestea fiind și regula că lecțiile încep și se termină la timp pentru toți, inclusiv pentru profesorul care este prezent în clasă. Ba chiar mai mult, școala servește drepturilor importante ale copilului și adolescentului; mai întâi și în principal, dreptului la educație.

Pornind de la tema de discuție „dreptul la educație”: Unde este scris acest drept?

Profesorul va ține apoi o scurtă prelegere privind drepturile copilului care sunt importante în viața școlară. Prelegerea poate fi susținută de un flip chart (sau de un video proiector)–copia mărită a fișei de lucru pe care o vor folosi elevii pentru sarcina următoare.

De ce școala are reguli?	
Drepturile copilului și ale adolescentului (Convenția din 1989)	Care sunt regulile din școala noastră care asigură respectarea acestor drepturi?
Articolul 13: Libertatea de exprimare	
Articolul 14: Libertatea de gândire, de conștiință și religie	
Articolul 24: Protecția sănătății	
Articolul 28: Dreptul la educație, inclusiv accesul la învățământ	

superior și măsurile prin care se asigură frecventarea școlii	
Articolul 31: Dreptul copilului la odihnă și la timp liber	
Articolul 33: Protecția împotriva drogurilor	
Articolul 37: Protecția împotriva relelor tratamente	

Temă de discuție „Interpretarea regulilor școlii noastre din perspectiva drepturilor copilului: De ce școala are reguli?”

Profesorul scrie tema lecției pe tablă: „De ce școala are reguli?”, acesta oferă fiecărui elev o copie a regulamentului școlar, o foaie de flip chart și un marker. Profesorul explică această sarcină clasei:

- Formați grupe de patru elevi. Lucrați individual la început. Citiți regulile școlii. Încercați să faceți legătura, ori de câte ori este posibil, cu un drept al copilului.
- Apoi lucrați în echipă. Împărtășiți-vă ideile și încercați să conveniți care sunt regulile școlii care servesc unui anumit drept al copilului. Scrieți rezultatele pe fișele voastre de lucru.
- Luați fișa „De ce școala are reguli?” și identificați articolul din convenția drepturilor copilului și faceți corelații cu regulile din regulamentul școlar sau din cel al clasei.
- Numiți doi prezentatori care să prezinte rezultatele întregii clase.

Elevii își prezintă rezultatele în clasă. Profesorul este atent la rigoarea argumentelor expuse în prezentări, ori în discuțiile care ar putea avea loc în clasă..

În ultimele cinci minute, profesorul atrage atenția clasei către tema lecției, întrebarea de pe tablă: de ce școala are reguli? (Elevii rezumă rezultatele lecției răspunzând la întrebarea: școlile servesc dreptului fiecărui copil și adolescent de a fi educat? sau „Regulile școlii există pentru a garanta că școala funcționează eficient și eficace pentru a-și îndeplini scopul?” etc.)

Sarcina de lucru nr. 1, posibil ca o concluzie a lecției: Scrieți un rezumat de câteva propoziții a celor învățate: a) cu tema „(O școală) fără reguli...” și b) la întrebarea „De ce școala are reguli?”.

Sarcina de lucru nr. 2 (Temă pentru acasă, să fie copiată ca fișă de lucru separată sau pe spatele fișei inițiale):

Care sunt regulile pe care ar trebui să le respectăm pe durata zilei?

Alegeți-vă o zi a săptămânii. Țineți un jurnal al zilei respective, notând toate regulile pe care trebuie să le urmați.

Fiți atenți mai ales la regulile care vă spun cum să vă comportați și ce să faceți, de exemplu:

- când sunteți acasă, cu familia;
- când vă întâlniți cu prietenii;
- când cumpărați ceva de la un magazin;
- când vă plimbați prin oraș;
- etc.

Analizați care sunt regulile stabilite oficial, în formă scrisă, și care sunt regulile nescrise, neoficiale. De exemplu, regulile școlii sunt oficiale. Regulile care ne spun cum să ne comportăm la masă sau când suntem împreună cu familia sau cu prietenii sunt neoficiale.

Time	Regulă	Oficială/neoficială
...		
07.00		
08.00		
09.00		
10.00		
11.00		
12.00		
13.00		
14.00		

15.00		
16.00		
17.00		
18.00		
19.00		
20.00		
21.00		
22.00		
...		

Lecția 3: Cine stabilește regulile?

Profesorul le solicită elevilor să citească exemple din tema lor, câte unul sau două exemple fiecare. Urmărește ca elevii să dea exemple atât de reguli oficiale, cât și de reguli neoficiale

Profesorul selectează două exemple pe care le integrează pe tablă într-o matrice simplă și explică pasul următor în dezvoltarea matricei, de ex.:

Tipul de regulă	Conținut	Instituită de	Aplicată de
		...	...
Regulă oficială (de exemplu, o lege)	Nu trebuie să traversați strada atunci când semaforul pentru pietoni este roșu.		
Regulă neoficială	Nu e frumos să râgâi când stai la masă.		

Profesorul invite elevii să-și listeze ideile și sancțiunile care cred ca se aplică în cazul încălcării regulilor în cele două coloane goale. (Codul rutier – de fapt, o lege – se va dovedi un exemplu ușor de înțeles; este instituit de Guvern – ca proiect, și de Parlament – ca text legislativ); pus în aplicare de poliție, și, dacă este necesar, de către instanțe (de exemplu, prin amenzi). Mai dificile, dar poate mai interesante pentru discuție, sunt regulile nescrise (de exemplu, să nu râgâie la masă), sancțiunile fiind specifice familiei sau culturii. Este important ca profesorul să le ofere ocazia de a se comporta ca niște experți, cu alte cuvinte, să le solicite multor elevi să ia parte la dialogul din clasă. Informațiile se notează pe tablă.

Elevii formează grupuri de patru sau cinci. Au sarcina de a-și împărtăși exemplele de reguli neoficiale de pe foile de lucru și de a vedea ce fel de influență pot exercita pentru a sprijini respectarea acestora și cum este sancționată încălcarea lor. Sunt aceste reguli specifice unui anumit gen, unor norme sau chiar legi?

Rezultatele sunt prezentate printr-o sesiune plenară. Posibile puncte principale de atins în cadrul discuțiilor:

- Tipul și ierarhizarea regulilor nescrise în cadrul grupurilor de colegi (cu exemple).
- Cine definește sau modifică regulile nescrise în cazul în care o lege este încălcată?
- Reguli nescrise specifice unui gen.
- Ce posibilități avem pentru a define sau modifica reguli? Când și unde putem lua o poziție în acest sens?

Lecția 4: Cine este autorizat să instituie legi? (Reguli privind instituirea legilor)

Profesorul începe activitatea reamintindu-le elevilor concluziile ultimei lecții. Elevii au analizat regulile neoficiale și e posibil să fi descoperit anumite probleme în ceea ce privește instituirea și punerea acestora în aplicare. În cadrul acestei lecții, ei analizează mai îndeaproape cum ar trebui să fie făcute legile.

Profesorul le dă următorul exemplu (scris cu un marker pe o bucată mare de hârtie sau proiectat):

1. Bărbații născuți în aprilie nu sunt obligați să plătească impozite.

Discuție: Elevii pot comenta liber, pot fi stimulați – dacă este necesar – prin intermediul câtorva întrebări deschise. Ideile lor s-ar putea concentra pe aspecte cum ar fi următoarele:

- Această lege nu este justă, deoarece reprezintă o încălcare a principiului non-discriminării.
- Discriminează unele grupuri (pe toate femeile, nu doar pe cele născute în aprilie).
- Servește interesele unui grup mic de oameni – bărbații născuți în aprilie.
- Legile trebuie să servească binelui comun. Prin urmare, astfel de legi trebuie evitate.

- Legile injuste vor semăna conflict în cadrul unei comunități și e posibil chiar să o și distrugă.

Elevii formează grupuri de câte patru sau cinci și primesc următoarea sarcină: elevii vor discuta despre regulile și principiile necesare care le oferă protecție împotriva legislației incorecte. Ar trebui să convină asupra unui număr de cel mult trei elemente cheie pentru prezentarea lor ulterioară.

Au loc prezentări, discuții, comparații în cadrul unei sesiuni în plen.

Cine realizează, de fapt, legile în țara voastră? Profesorul face recapitularea cunoștințelor elevilor și rezumă informațiile prezentate. Principalele teme de discuție: Constituția include drepturile omului, precum și principiile egalității și ale libertății personale. Mai conține, de asemenea, o secțiune care definește cine poate institui legile: un grup de reprezentanți care adoptă o lege prin intermediul unui vot majoritar.

Mai conține, de asemenea, o secțiune care definește cine poate institui legile: un grup de reprezentanți care adoptă o lege prin intermediul unui vot majoritar. Unele proiecte de lege sunt stabilite prin vot direct.

Eventual, poate fi purtată o discuție finală prin care să se treacă în revistă ce a fost învățat în cadrul acestei unități cât și despre perspectivele unui viitor adult într-o societate definite de norme și legi.

EXEMPLE DE EXERCITII

Exercițiul 1 – Posterul drepturilor omului

Obiective	Elevii înțeleg următoarele aspecte care privesc drepturile omului: structura lor de bază (cine se bucură de un drept al omului – conținut – mijloace de aplicare); problema încălcării drepturilor omului; mijloace de protejare a drepturilor omului. Elevii exersează abilități de citire și își dezvoltă creativitatea.
Resurse	Foi mari de hârtie, hârtie tip A4 în diverse culori, carioca, foarfeci,

	lipici, reviste și ziare vechi, poze și fotografii; text din Convenția Europeană a Drepturilor Omului sau din Declarația Universală a Drepturilor Omului.
--	---

Mod de lucru

1. Elevii formează grupuri de patru.
2. Profesorul distribuie fiecărui grup un articol care reprezintă un drept al omului. Elevii mai mari pot decide de ce articol doresc să se ocupe și își explică alegerea (a se vedea pasul 4).
3. Fiecare grup pregătește un poster referitor la un drept al omului. Posterul constă din următoarele părți:
  - a. titlul posterului referitor la respectivul drept al omului
  - b. textul din Convenția Europeană a Drepturilor Omului sau din Declarația Universală a Drepturilor Omului;
  - c. o fotografie care simbolizează dreptul omului (de ex. o mașină poate reprezenta libertatea mișcării sau o ușă de intrare închisă ar putea reprezenta intimitate);
  - d. analiză a structurii dreptului omului (pentru clasele avansate), care se referă la:
    - persoanele care se bucură de acest drept;
    - conținut (ceea ce dreptul protejează sau acordă);
    - mijloacele de implementare sau executare;³
  - e. un simbol (de ex. o roată pentru libertatea de mișcare sau buze pentru libertatea de exprimare).
4. Grupurile prezintă și discută posterele lor în clasă.

Extindere

Posterul poate conține, de asemenea, exemple de încălcări ale dreptului respectiv și modul în care acesta poate sau ar trebui să fie aplicat.

Alternative

După cum se indică mai sus, structura posterului poate fi modificată în funcție de grupul de vârstă și de cunoștințele elevilor referitoare la drepturile omului. Exercițiul poate servi ca introducere sau ca aplicație.

Atunci când este realizat pentru clase avansate, exercițiul ar putea include aspecte cum ar fi tipul dreptului omului (acordarea unei libertăți individuale, protejarea egalității, acordarea drepturilor sociale). Acestea ar putea fi legate de „generații” de drepturi ale omului.

Utilizat independent, acest exercițiu ar putea duce la o abordare academică izolată care să se centreze pe un singur drept al omului. Prin urmare, se recomandă combinarea acestui exercițiu cu altele care se referă la o perspectivă mai largă privind drepturile omului, de exemplu experiența personală a elevilor, aspecte ce țin de încălcarea și implementarea unui drept al omului și discuția referitoare la natura universală a drepturilor omului.

Exercițiul 2 – Sfori

Obiectiv	Prin intermediul acestui exercițiu, elevilor le este prezentată o perspectivă globală asupra originii și trăsăturilor noastre comune, ca o introducere în educația privind drepturile omului. Toți oamenii au aceeași origine, aceeași planetă și au aceleași drepturi indiferent de locul sau de situația în care trăiesc. Acest exercițiu utilizează cifre mari pentru a le face mai inteligibile pentru copii.
Notă referitoare la metodă	Acest exercițiu se remarcă prin modul în care oferă un model de prelegere al profesorului, mai degrabă decât prin munca grupului.
Resurse	Două bucăți de sfoară, lungi de 4,8 și de 6,7 metri, de preferință o hartă a lumii sau un glob.

Mod de lucru

1. Profesorul le arată elevilor sfoara de 4,8 metri și îi lasă să ghicească cât este aceasta de lungă. Atunci când elevii au căzut de acord că are o lungime de 4,8 metri, îi întrebă câți milimetri înseamnă această lungime.
2. 4800 milimetri pot simboliza istoria planetei noastre, deoarece se presupune că aceasta are o vârstă de 4800 milioane de ani.
3. Profesorul se întoarce la crearea planetei și traversează principalele evenimente ale istoriei planetei, 1 milimetru însemnând 1 milion de ani. De cât timp există ființe umane pe această planetă? Profesorul le arată elevilor ultimii 1-2 milimetri și îi compară cu restul sferei. Poate ființele umane nu sunt atât de importante? Poate ar trebui să fim foarte atenți și să avem grijă de planeta pe care trăim?
4. Profesorul le spune elevilor câte ceva despre istoria omenirii. Din câte știm, omenirea își are originile în Africa. La început, toți am fost africani! Apoi oamenii au migrat din Africa și în cele din urmă au populat întreaga planetă. Astăzi există multe țări și multe grupuri diferite care vorbesc multe limbi diferite, cu religii și culturi diferite, dar inițial am fost toți la fel.
5. Profesorul le arată elevilor cea de-a doua sfoară. Cât este de lungă? Astăzi sunt 6,7 miliarde de oameni pe planetă.⁴ Astfel, 1 milimetru de sfoară corespunde cu 1 milion de oameni. Profesorul arată, pe sfoară, mărimea unora dintre țările mai mari. Care este mărimea țării noastre? Unii oameni par să împartă lumea în „oamenii noștri” și „străini”. Sfoara ne indică faptul că majoritatea oamenilor sunt „străini”! Dar toți avem această planetă ca și casa noastră și trebuie să învățăm cum să trăim împreună pe această planetă. Țările din lume au decis, prin Organizația Națiunilor Unite, că deși suntem diferiți și trăim în locuri diferite, toți avem aceleași drepturi.

Extindere

Pornind de la această introducere, profesorul poate continua cu discuția despre problemele de mediu, drepturile omului în general, prejudecată și stereotipuri teme geografice și relații internaționale.

Exercițiul 3 – Copacul drepturilor omului

Obiectiv	Elevii dezvoltă un cadru conceptual pentru a analiza drepturile omului.
Resurse	Creioane colorate, foi mari de hârtie care se vor pune pe perete.

Mod de lucru

1. Profesorul împarte elevii în grupuri mici de câte trei-cinci.
2. Profesorul le solicită să deseneze un copac frumos și să îl numească „copacul nostru cu drepturile omului”. Lângă partea de jos a trunchiului copacului, vor scrie „drepturile omului”.
3. Copacul ar trebui să aibă câteva ramuri principale cu unele concepte cheie despre care elevii consideră că sunt, sau ar trebui să fie, incluse în drepturile omului. În jurul acestor ramuri principale, poate fi un număr de ramuri mai mici cu lucruri despre care ei cred că au legătură cu cele principale.
4. După un anumit timp, grupurile pun pe perete desenele pe care le-au realizat și le explică celorlalți ce au scris. Aceste postere pot fi lăsate pe perete o perioadă de timp. Pot decora clasa și pot fi utilizate din nou, în timpul lecțiilor ulterioare.

Extindere

După aflarea ideilor elevilor, se poate continua studiul drepturilor omului sau drepturilor copilului mai detaliat, și se poate afla în ce măsură drepturile efective corespund cu ceea ce elevii au scris.

Exercițiul 4 – Călătoria cu balonul

Obiective	<p>Elevii devin conștienți de valorile universale referitoare la drepturile omului. Ei înțeleg că unele drepturi ale omului sunt implicit incluse în altele, dar, în cadrul sistemului drepturilor omului, contează dacă drepturile specifice ale omului sunt protejate sau nu.</p> <p>Elevii înțeleg că drepturile omului sunt inalienabile și că abolirea lor arbitrară se învecinează cu dictatura.</p>
Observații	<p>Acest joc poate fi folosit ca o introducere la începutul unui modul de lecții referitoare la drepturile omului sau ca un exercițiu de transfer, la sfârșit.</p>
Resurse	<p>Creioane și hârtie, de preferință foi mari care se vor pune pe perete; lista drepturilor care se vor exclude sau se vor considera ca fiind prioritare.</p>

Mod de lucru

1. Profesorul gestionează jocul. Elevii formează grupuri de cinci sau șase membri. Fiecare grup primește o foaie mare de hârtie și markere. Elevii desenează un balon cu aer cald deasupra oceanului sau a peisajului local. Sacii de balast care simbolizează zece drepturi ale omului sunt lipiți de poster (a se vedea lista de mai jos).
2. Acum începe jocul. Elevii urmează să se imagineze călătorind cu „balonul drepturilor omului”. Balonul începe să coboare, iar pasagerii trebuie să arunce balastul pentru a evita un accident grav. Elevii au sarcina de a ierarhiza drepturile omului, reprezentate de sacii de balast. Ei vor folosi criteriile precum: Este un drept conținut implicit în altul? Are un drept o importanță specifică pentru democrație sau pentru nevoile noastre personale?
3. Cu toate acestea, balonul continuă să coboare și trebuie aruncat mai mult balast, la intervale regulate. Elevii trebuie să arunce mai mulți saci de balast. După ce s-au aruncat patru sau cinci saci peste bord, balonul ajunge în siguranță la sol.

4. Reflecție în runda plenară. Fiecare grup își prezintă lista întregii clase/întregului grup și explică (unele dintre) prioritățile sale. Apoi listele se pot compara. Sunt multe diferențe? Ar trebui, de asemenea, să existe o discuție la final în legătură cu lucrul în grupuri. A fost greu să se cadă de acord? A fost greu să se acorde prioritate unor drepturi ale omului mai degrabă decât altora?

Să sperăm că se va conveni că toate drepturile enumerate sunt importante, dar că, puși în situația de a alege, oamenii ar putea avea priorități diferite. Într-un sistem constituțional care funcționează corect, abolirea oricăroră dintre aceste drepturi ar cauza o daună gravă democrației. Drepturile omului sunt drepturi naturale și, prin urmare, inalienabile. Călătoria cu balonul a fost așadar o simulare a unei situații care sperăm să nu se întâmple niciodată – apariția unei dictaturi. Dacă elevii ajung să pună la îndoială regulile jocului din aceste motive, atunci obiectivul său de învățare a fost pe deplin atins. Este posibilă extinderea reflecției examinând care drepturi au fost incluse în Constituția țării și cum sunt protejate.

Materiale

Informații

„Balastul” din balon constă din următoarele drepturi:

- dreptul la alegeri libere și democratice
- dreptul la proprietate
- dreptul la egalitate între femei și bărbați
- dreptul la un mediu curat și sănătos
- dreptul la alimentație sănătoasă și la apă curată
- dreptul la educație
- dreptul la libertate de gândire, conștiință și religie
- dreptul la îmbrăcăminte și locuințe pentru toți cetățenii
- dreptul la viață privată

dreptul la libertate de mișcare.

Exercițiul 5 – Dorințe și nevoi

Obiectiv	Elevii înțeleg diferența între ceea ce își doresc sau și-ar dori și ceea ce le este într-adevăr necesar.
Resurse	Hârtie, pixuri și foarfece

Mod de lucru

1. Profesorul le cere elevilor să deseneze unele dintre lucrurile de care cred că au nevoie, pe bucăți de hârtie (profesorul poate pregăti bucățile de hârtie înainte de lecție sau poate cere elevilor să le taie ei înșiși). Aceștia pot face aproximativ 8-10 desene, fiecare.
2. Atunci când desenele au fost realizate, profesorul împarte elevii în grupuri.
3. Fiecare grup trebuie să convină să pună de o parte toate desenele, cu excepția a cinci dintre ele. Pe masă ar trebui păstrate numai cele mai importante cinci lucruri. Apoi, grupurile își explică unele altora ce au ales. Au ales cu toții aceleași lucruri?

Variantă

Profesorul întinde o frânghie de rufe (sfoară) de-a lungul clasei și agață un număr de desene pe frânghie. Acesta discută cu clasa ce desene pot fi îndepărtate, reprezentând lucruri de care nu au nevoie. La sfârșit, ar trebui să fie numai cinci desene pe frânghie. Pot elevii să convină asupra a cinci desene?

Bibliografie și webografie

1. <https://www.living-democracy.com/>
2. https://issuu.com/livingdemocracy/docs/en_vol5_exploringchildrenrights
3. https://issuu.com/livingdemocracy/docs/en_vol6_teaching_democracy
4. <https://www.coe.int/en/web/compass>
5. <https://www.coe.int/en/web/compass/human-rights-calendar>
6. Goleman Daniel “Inteligența emoțională: cheia succesului în viață” Ed. Allfa, 2008, București
7. Dinu Mihai “ Fundamentele comunicării interpersonale” Ed. Bic All, 2004, București
8. Gettinger, Maribeth; Guetschow, Kristen Waters. Parental involvement in schools: Parent and teacher perceptions of roles, efficacy, and opportunities. Journal of Research & Development in Education, Vol 32(1), 1998, 38-52.